

А отже, культура мови – це найістотніша ознака засобів масової інформації. Її дотримання демонструє взірці використання державної мови в конкретних комунікативних ситуаціях, формує обличчя видання, свідчить про розвиток відповідного суспільства. Але, як слушно зауважив О. Д. Пономарів: «Вироблені мовознавцями та митцями слова норми з теоретичної царини переходять у практичну площину в найширшому розумінні цих слів. А це спричинює появу чималої кількості помилок і на певний час знижує рівень культури мовлення в загальнонаціональному вимірі» [4, с. 3]. Щоб порушити цей алгоритм, потрібно вживати відповідних засобів на державному рівні.

Список використаних джерел:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення // Львів, 1990. – 232 с.
2. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / за ред. Н.Д. Бабич // Чернівці, 2005. – 572 с.
3. Мацько Л.І. Кацавець Л.В. Культура української фахової мови: навчальний посібник // Київ, 2007. – 360 с.
4. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник // Тернопіль, 2000. – 248 с.
5. Українська мова: енциклопедія / [редкол. Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін.] // Київ, 2004. – 824 с.

Лаврусенко М.І.

кандидат філологічних наук, доцент,

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

РОМАН «МИСЛИННЕ ДРЕВО» У КОНТЕКСТІ ТВОРЧОСТІ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА

Творчість Вал. Шевчука є знаковою, показовою для сучасної української літератури. У своїх творах автор торкається проблем сьогодення й далекої минувшини, які в сукупності подають панораму життя українського народу впродовж століть. Особливе місце в доробку письменника займає історична тема: Вал. Шевчук є автором романів «На полі смиренному», «Око прірви», триптиху «Три листки за вікном», повістей «Птахи з невидимого острова», «Мор», «Сповідь», «Місячний біль», збірки оповідань «У череві апокаліптичного звіра» та ін. Аналіз творів цього тематичного русла письменника дає підстави твердити, що він виробив власну оригінальну манеру письма, яка відзначається філософствуванням, притчевістю, психологізмом, химерністю, іронізуванням. На думку Т. Бледних, автор є провісником бароковості – стильового напрямку сучасної історичної белетристики, проза письменника заповнили штучно утворену пустку в

літературі, яка виникла в 70-і роки ХХ століття (боротьба з «антиісторизмом»), вона «через міфологізацію сприяла подальшому поглибленню історизму і дала можливість поєднати віковий морально-етичний та естетично-духовний досвід із потребами сучасності» [1, с. 7]. Л. Тарнашинська також зазначає, що образи, витворені уявою Вал. Шевчука у творах на історичну тематику, «концентрують у собі певну філософську символіку, співвідносячись із фактами реальної історії, підносять до рівня символу і факти цієї історії, а також кидають відсвіт на події сьогодення, витворюючи відповідні паралелі» [2, с. 8]. Дослідниці доводять, що у своїх творах письменник поєднав художні набутки традиційної української прози разом зі стильовими пошуками прозаїків європейської школи – «засадами французьких екзистенціоналістів, голдіновською манерою письма в стилі англійських притч, фолкнерівським прийомом творення власної художньої мікрогалактики, тяжінням до «магічного реалізму», химерної прози, що визначає часово-просторові структури латиноамериканського роману тощо...» [2, с. 9].

Оригінальне художнє бачення історії України Вал. Шевчуком доповнюється літературознавчими та науковими дослідженнями. Як літературознавець він переклав і упорядкував «Літопис» С. Величка, «Катехізис» П. Могили, «Сад пісень» Г. Сковороди, «Твори» І. Вишенського, антології давньої української поезії тощо, видав з передмовою трьохтомник «Древо пам'яті. Книга історичних оповідань». Як історик, опублікував монографію «Козацька держава», упорядкував книги «Іван Мазепа», «Самійло Кішка», написав низку статей.

Вал. Шевчук є автором роману-есе «Мисленне древо», появу якого зумовила важлива подія в культурному бутті слов'янства – святкування 1500-ліття з часу заснування Києва. Як для своєї епохи, твір виявився досить сміливим, адже він був присвячений дохристиянським сторінкам міста й української культури, розмова про які була заборонена в радянські часи. Проте твір був успішно виданий журналом «Жовтень» у 1986 році, а згодом і окремою книжкою у видавництві «Молодь» у 1989 році.

Особливістю роману «Мисленне древо» в художньому доробку Вал. Шевчука є те, що за жанром це науково-популярний твір, у якому автор поєднує два своїх начала – письменника й історика-науковця, прагне витворити власне бачення минулого міста, оригінально інтерпретуючи історико-археологічні свідчення, фольклорно-міфологічні та лінгвістичні дані, письмові джерела епохи.

Завдання, яке ставить перед собою Вал. Шевчук у передмові до «Мисленного древа», – дослідити історію Києва з часів його заснування до прийняття християнства. Для автора важливо розглянути цю проблему тому, що «минуле – це фундамент сьогоднішнього дня, і будівля сьогоднішнього дня ніколи не стоятиме, коли не буде він міцний... Київ – це те ядро, по якому легко пізнати шкаралушу – тіло віків; Київ – це осердя землі української, її

душа» [3, с. 5]. Ця мета є тим внутрішнім стрижнем, що вибудовує цілісність, системність, логічну завершеність твору митця.

Зауважимо, що визначаючи особливості побудови художнього світу у творах Вал. Шевчука, Л. Тарнашинська стверджує, що його візія України ґрунтується на баченні світу «як космічного універсуму і викликане настановою письменника художньо дослідити історію душі українця як віддзеркалення макрокосмосу, котрий віками вибудовував своє «я», здобуваючись у кінцевому підсумку на історичне зростання духовності – уже на рівні цілої нації» [2, с. 6].

Пафос дослідження культури українців криється в метафоричній назві твору. Вислів з відомої пам'ятки давньої літератури є, з одного боку, «маркером», знаком нашого національного життя, а з другого, – звучить опозиційно, є ніби провокацією, підтвердженням власне української первісності вислову, викликом тим дослідникам, які вважають «Слово о полку Ігоревім» пам'яткою російського народу і відлік української історії розпочинають з часів Київської Русі.

«Мисленне древо» – заклик до читачів пройти «мислію по дереву» нашої історії. Підкреслимо: не абияк, а «мислію». Уже в заголовку роману письменник говорить про свою мету – торкнутися мисленного, думаючого джерела, яке дала нам наша культура, – писемних пам'яток, фольклору та міфології.

Вал. Шевчук до прабуття рідного краю звернувся як письменник та фахівець-історик. Він відчув «пульс доби», потребу заявити про дописемні суспільні та культурні здобутки предків українців у переддень святкування 1500-го ювілею з часів заснування Києва. Це була смілива спроба, адже він, інтерпретуючи науковий матеріал, обстоював думку про те, що традиції до- й післяхристиянської Київської Русі плекав саме той народ, котрий проживав на території нинішньої України.

Список використаних джерел:

1. Бледних Т. Ю. Історичний дискурс Валерія Шевчука – повістяра і романіста. Автореферат дис.канд. філол. н.: 10.01.01 / Т. Ю. Бледних. – К, 2003. – 20 с.
2. Тарнашинська Л. Художня галактика Валерія Шевчука / Людмила Тарнашинська. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2001. – 223 с.
3. Шевчук В. Мисленне древо: роман-есе про давній Київ / Валерій Шевчук. – К.: Молодь, 1989. – 355 с.